

Beata Bachurska**DECYZJE, ORZECZENIA, ROZSTRZYGNIĘCIA W PROCESIE
KARNYM – KILKA UWAG TERMINOLOGICZNYCH****Uwagi wprowadzające**

W procesie karnym zachowanie się uczestników, rozumiane jako „przewidziane przez prawo, mające na celu wywołanie określonych skutków procesowych”, przybiera formę czynności procesowych¹. Zachowanie to – będące świadomym przejawem woli uczestnika procesu – ma postać działania lub zaniechania². Dla jej dopuszczalności spełnione muszą zostać konkretne, wskazane przez ustawę warunki, takie jak forma, termin czy uprawniony podmiot, a poprzez dokonanie określonej czynności procesowej uczestnik tegoż procesu zmierza do wywołania określonych skutków prawnych – nawiązania, zmiany, przekształcenia lub wygaśnięcia stosunków procesowych³.

Istotnym przejawem działalności organu procesowego jest jego procesowe zachowanie się wyrażane w postaci – określanych przez doktrynę mianem – oświadczeń władczych (imperatywnych), które są swoistą reakcją tegoż organu na przedmiot postępowania, a jednocześnie ustosunkowaniem się do oświadczeń postulujących uczestnika procesu. Oświadczenia te są wyrazem odzewu organu procesowego na złożony wniosek bądź też są podejmowane z urzędu co do kwestii powstałej w toku postępowania.

¹ S. Śliwiński, *Polski proces karny przed sądem powszechnym. Zasady ogólne*, Warszawa 1948, s. 419.

² *Postępowanie karne, część ogólna*, red. Z. Świda, Warszawa 2012, s. 232; *Proces karny. Część ogólna*, red. G. Artymiak, M. Rogalski, Warszawa 2011, s. 211; *a contrario*: S. Waltoś, *Proces karny. Zarys systemu*, Warszawa 2009, s. 48 – „Czynnością procesową jest tylko działanie. Z pojęciem czynności łączy się bowiem zawsze element ruchu. Czynność procesowa polega na wykonaniu uprawnienia lub obowiązku w procesie. Zaniechanie może więc być tylko rezygnacją z uprawnienia lub niespełnieniem obowiązku. Takie zaniechanie staje się zatem brakiem czynności procesowej”. Niezależnie jednak od tych różnic istotny pozostaje fakt, że zaniechanie również wywołuje skutki prawne.

³ R. Kmiecik, E. Skrępowicz, *Proces karny. Część ogólna*, Kraków 2004, s. 239.

Wspomniane wyżej oświadczenia postulujące uczestnika procesu należą natomiast do oświadczeń woli polegających na przekazaniu przez niego treści intelektualnej, będąc obok spostrzeżeń procesowych i czynności realnych rodzajem czynności procesowych. W swoich oświadczeniach woli (m.in. wnioskach, podaniach, prośbach, np. we wniosku dowodowym) uczestnicy procesu wyrażają swoje dążenia i zamierzenia.

O faktycznym bycie oświadczenia woli decyduje istnienie woli w chwili jej powzięcia, a następnie wyrażenia. Natomiast o jego prawidłowości decyduje także i to, aby wola ta nie była dotknięta wadą, gdyż mogłoby to prowadzić do ewentualnego uchylenia się od skutków takiego oświadczenia. Wola może być wyrażona wprost przez tego, kto ją powziął, jak i możliwe jest „zastępstwo” w tej kwestii, np. przez pełnomocnika procesowego.

Oświadczenia procesowe

Istotne znaczenie dla wydawania władczych oświadczeń woli w przypadku sądu karnego ma zasada samodzielności jurysdykcyjnej. Oznacza ona autonomię orzekania w przedmiocie procesu, tj. sąd karny rozstrzyga samodzielnie zagadnienia faktyczne i prawne oraz nie jest związany rozstrzygnięciem innego sądu lub organu. Ścisły wyjątek od tej zasady zawiera art. 8 § 2 k.p.k., który stanowi o wiążącym dla sądu prawomocnym rozstrzygnięciu kształtującym prawo lub stosunek prawny.

Forum dla wydawania przez sąd imperatywnych oświadczeń woli zgodnie z art. 95 k.p.k. jest rozprawa w wypadkach przewidzianych przez ustawę, a w innych – posiedzenie, z tym że orzeczenia podejmowane na posiedzeniu mogą zapadać również na rozprawie.

Oświadczenia imperatywne organów procesowych przybierające postać decyzji procesowych są z reguły czynnościami nieodwołalnymi. Niewątpliwie wiąże się to z postulatem pewności obrotu prawnego, tzw. zasadą stałości orzeczeń. Niemniej jednak od reguły nieodwołalności jest sporo wyjątków.

Odwoływalność ma dwojaki charakter – wewnętrzny i zewnętrzny. Odwoływalność *in foro interno* umożliwia nawet całkowitą zmianę decyzji procesowej przed udostępnieniem jej osobom postronnym. Zatem przy spełnieniu dwóch warunków, po pierwsze, jeżeli zgodzi się na to wymagana przepisami większość składu orzekającego, jeśli taki skład wydaje decyzję, po drugie zaś, jeżeli jej treści nie poznał nikt poza osobami biorącymi udział w jej wydawaniu i ewentualnie protokolantem, można zmienić każdą decyzję. Odwoływalność natomiast *in foro externo*, czyli możliwość nawet całkowitej zmiany decyzji procesowej znanej już stronom, jest dopuszczalna w następujących przypadkach:

- 1) zgodnie z treścią art. 463 § 1 k.p.k. sąd, na którego postanowienie złożono zażalenie, może je uwzględnić, jeżeli orzeka w tym samym składzie, w którym wydał zaskarżone postanowienie (to samo odnosi się do prokuratora prowadzącego postępowanie przygotowawcze – art. 465 § 1 k.p.k.),
- 2) oddalenie wniosku dowodowego nie stoi na przeszkodzie późniejszemu dopuszczeniu dowodu, chociażby nie ujawniły się nowe okoliczności (art. 170 § 4 k.p.k.),
- 3) środek zapobiegawczy należy niezwłocznie uchylić lub zmienić, jeżeli ustaną przyczyny, wskutek których został on zastosowany, lub powstaną przyczyny uzasadniające jego uchylenie albo zmianę (art. 253 § 1 k.p.k.),
- 4) karę pieniężną należy uchylić, jeżeli ukarany dostatecznie usprawiedliwi swe niestawiennictwo lub samowolne oddalenie się (art. 286 k.p.k.),
- 5) można odwołać decyzję niekorzystną dla strony, jeśli druga strona się temu nie sprzeciwia, a decyzja ta nie podlega zaskarżeniu,
- 6) zarządzenie może być w każdym czasie zmienione, jeśli na skutek zaistniałych okoliczności jego obowiązywanie straciło rację bytu⁴.

Należy jednakże wskazać, że w ramach art. 420 k.p.k. możliwa jest również korekta oświadczeń władczych organu procesowego.

Jeśli natomiast chodzi o oświadczenia postulujące stron, które same w sobie są fakultatywne, trzeba przyjąć możliwość cofnięcia złożonego oświadczenia woli dopóty, dopóki nie zapadło rozstrzygnięcie w kwestii wskazanej w danym oświadczeniu woli, chyba że prawo wyraźnie stanowi, iż w szczególnych sytuacjach takie odwołanie jest niedopuszczalne albo wystąpiły okoliczności uniemożliwiające odwołanie czynności⁵. Jako przykład odwoływalności oświadczeń można podać: cofnięcie środka odwoławczego (art. 431 § 1 k.p.k.), cofnięcie sprzeciwu wobec wyroku nakazowego (art. 506 § 5 k.p.k.), cofnięcie prośby o ułaskawienie (art. 560 § 3 k.p.k.) czy odstąpienie od oskarżenia.

Przeciwnicy takiego stanowiska powyższe wskazują jednak jako wyjątki oraz akcentują potrzebę stabilności procesu i poczucia bezpieczeństwa uczestników postępowania, wskazując, że odwoływalność czynności grozi możliwością nacisków na uprawnione do oświadczeń podmioty⁶.

Przekonujące są jednak argumenty zwolenników odwoływalności czynności procesowych stron, którzy powołują się na brak w Kodeksie postępowania karnego przepisu, który zabraniałby stronom zmieniać swe oświadczenia woli, wskazując na fakultatywność czynności odwoływalnych oraz – z uwagi na zasadę kontradyktoryjności – okoliczność, że decyzja w kwestii odwoływalności pozostaje w gestii

---

⁴ Za: S. Waltoś, *op. cit.*, s. 63–64.

⁵ Uchwała SN 7 sędziów z 26 września 2002 r., sygn. I KZP 13/02, „Orzecznictwo Sądu Najwyższego – Izba Karna i Wojskowa” 2002, nr 11–12, poz. 88.

⁶ S. Waltoś, *op. cit.*, s. 64.

stron, a przy tym podkreślają dynamiczny charakter procesu, co może wręcz zmuszać stronę do zmiany stanowiska, aby nie doprowadzić do niekorzystnych dla niej skutków procesowych⁷. To zaś, na ile cofnięcie takie wywoła zamierzony skutek, wynika z przepisów kodeksu i zasad rządzących postępowaniem karnym.

Imperatywne oświadczenia organu procesowego

Oświadczenia imperatywne organu procesowego dzielą się na:

- polecenia, które obowiązują jedynie w relacji do organu podwładnego i tylko jego wiążą, np. polecenia wydawane policji przez prokuratora,
- decyzje procesowe, które wyróżnia zakres mocy wiążącej.

Pojęcie „decyzja procesowa” jest ogólne i bardzo szerokie. W jego zakresie mieści się wyrażona przez organ procesowy wola co do konkretnych zagadnień. Decyzja jest konsekwencją każdorazowego wyboru przy dokonywaniu prawnej oceny całokształtu okoliczności ujawnionych w postępowaniu.

Wśród decyzji procesowych wyróżniamy orzeczenia i zarządzenia, czyli decyzje zapadające w kwestiach mniejszej wagi (art. 93 § 2 k.p.k.). Orzeczenia z kolei można podzielić na wyroki, postanowienia (art. 93 § 1 k.p.k.) oraz uchwały (Sądu Najwyższego) – art. 441 § 3 k.p.k.⁸

W ustawie karnoprosesowej, a także w doktrynie i praktyce orzeczniczej znajdujemy pojęcia „decyzja”, „orzeczenie” oraz „rozstrzygnięcie”. Z punktu widzenia poprawności terminologii używanej zarówno w języku prawnym, jak i prawniczym bardzo istotne są relacje pomiędzy tymi pojęciami. Ustawodawca w Kodeksie postępowania karnego rozważnie używa wskazanych określeń, konstytuując właśnie zakres pojęciowy każdego z nich, np. „podejmując decyzję co do dalszego toku sprawy” (art. 517d § 2 k.p.k.), „w kwestii wznowienia postępowania zakończonego orzeczeniem sądu apelacyjnego lub Sądu Najwyższego” (art. 544 § 2 k.p.k.), „wyrok nakazowy powinien zawierać: (...) wymiar kary i inne niezbędne rozstrzygnięcia” (art. 504 § 1 k.p.k.).

W doktrynie i praktyce orzeczniczej natomiast pojęcia te niekiedy używane są zamiennie, choć w przeważającej mierze widać obowiązujący porządek w ich stosowaniu.

W tym miejscu pojawia się zatem pytanie, czy znaczenie określeń „decyzja”, „orzeczenie” oraz „rozstrzygnięcie” jest tożsame.

W pierwszej kolejności należy zwrócić uwagę, że ustawodawca w Kodeksie postępowania karnego posługuje się czasownikowymi formami wspomnianych pojęć, takimi jak „decyduje”, „orzeka” i „rozstrzyga”.

⁷ S. Zabłocki, Glosa do uchwały Sądu Najwyższego z 27 kwietnia 2001 r., sygn. I KZP 8/01, „Palestra” 2001, z. 9–10, s. 210–211.

⁸ S. Waltoś, *op. cit.*, s. 50–51.

Pojęcie „decydować”, mimo że najogólniejsze, zostało zastosowane w nie-licznej grupie przepisów (art. 180 § 2 k.p.k., art. 226 k.p.k., art. 589d § 1 k.p.k.). „Orzeka” natomiast organ procesowy w przypadku, gdy proceduje, tj. rozstrzyga w kwestiach podlegających całościowemu (kompleksowemu) rozpoznaniu sprawy (np. art. 28 § 1 k.p.k. – na rozprawie głównej sąd orzeka w składzie jednego sędziego), a także wtedy, gdy wydaje wyrok bądź postanowienie będące efektem całościowego (kompleksowego) rozpoznania sprawy i całościowo (kompleksowo) przesądzające o przedmiocie rozpoznania (art. 341 § 5 k.p.k. – w przedmiocie warunkowego umorzenia postępowania sąd orzeka na posiedzeniu wyrokiem, art. 251 § 2 k.p.k. – w przedmiocie tymczasowego aresztowania). W tym znaczeniu termin „orzekać” pojawia się w kodeksie w kilkudziesięciu przypadkach. W tej grupie przepisów znajdują się również takie, których treść wskazuje, że „orzecanie” jest czynnością podejmowaną przez sąd na wniosek prokuratora, innej strony czy organu o wydanie orzeczenia zawierającego wskazaną przez niego treść (art. 238 § 3–5 k.p.k., art. 549 k.p.k., art. 607y k.p.k., art. 607za § 2 k.p.k., art. 611h § 3 k.p.k.). Należy mieć jednakże na względzie, że podane wyliczenie nie jest wyczerpujące, bowiem niejednokrotnie sąd również orzeka na wniosek uczestnika postępowania, mimo iż dany przepis wprost nie wskazuje, że czynność jest podejmowana na wniosek, np. art. 544 § 1–3 k.p.k. – w kwestii wznowienia postępowania. Natomiast druga grupa przepisów, w której ustawodawca posłużył się omawianą formą, zawiera określenie „orzekać” w odniesieniu do rozpoznania częściowego, czyli rozpoznania poszczególnych kwestii, jakie się w danym orzeczeniu znajdują (art. 11 § 1 i 2 k.p.k., art. 107 § 1 k.p.k., art. 249 § 4 k.p.k., art. 259 § 2 k.p.k., art. 291 § 1 k.p.k., art. 294 § 1 k.p.k., art. 323 § 3 k.p.k., art. 335 § 1 k.p.k., art. 339 § 1 pkt 1 i § 5 k.p.k., art. 340 § 3 k.p.k., art. 341 § 4 i 5 k.p.k., art. 343 § 1 i § 2 pkt 3 k.p.k., art. 344 k.p.k., art. 414 § 5 k.p.k., art. 415 § 3, 5 i 7 k.p.k., art. 439 § 1 pkt 5 k.p.k., art. 500 § 1 k.p.k., art. 502 § 3 k.p.k., art. 538 § 3 k.p.k., art. 608 § 2 k.p.k., art. 609 § 2 k.p.k., art. 610 § 4 i 5 k.p.k., art. 611a § 6 k.p.k., art. 611fa § 1 k.p.k., art. 611fn § 1 i 4 k.p.k., art. 611w § 1 k.p.k., art. 632a k.p.k., art. 632b k.p.k.).

Należy jeszcze zwrócić uwagę na to, że w Kodeksie postępowania karnego ustawodawca posługuje się nie tylko pojęciem „orzeczenie”, ale też „orzecanie”. Trzeba w związku z tym odróżnić formę rzeczownikową „orzeczenie”, oznaczającą wyrok lub postanowienie, od używanej formy czasownikowej „orzeczenie o czymś” w procesie karnym.

W świetle unormowań Kodeksu postępowania karnego (tytułu rozdziału 11 k.p.k. oraz przede wszystkim art. 92 i 93 k.p.k.), a także na tle przytoczonych wyżej poglądów doktryny łatwo jest ustalić wzajemne relacje pomiędzy decyzją procesową a orzeczeniem.

Orzeczenie jest rodzajem decyzji procesowej i pojęciem węższym wobec pojęcia decyzji procesowej, które obok orzeczeń obejmuje też zarządzenia.

Trudniejsze natomiast jest ukazanie wzajemnych relacji pomiędzy orzeczeniem będącym decyzją procesową a rozstrzygnięciem.

Kodeks postępowania karnego często posługuje się pojęciem „rozstrzygnięcie”. Wnikliwa analiza przepisów wskazuje, że jego znaczenie może odnosić się bądź do całości postępowania, bądź do poszczególnych kwestii, które wyłaniają się w czasie jego trwania.

Na określenie „rozstrzygnięcie” w rozumieniu decyzji kończącej postępowanie ustawodawca posłużył się głównie sformułowaniem „rozstrzygnięcie sprawy” (np. art. 2 § 1 pkt 4, art. 170 § 1 pkt 2, art. 185a § 1 k.p.k., art. 185b § 1 k.p.k., art. 193 § 1 k.p.k., art. 366 § 2 k.p.k.). Za wspomnianym stanowiskiem może też przemawiać art. 8 § 2 k.p.k., który stanowi o prawomocnych rozstrzygnięciach sądu, które dla sądu karnego są wiążące. Zatem mowa tu o konstytutywnych orzeczeniach sądu kształtujących prawo lub stosunek prawny (wyroki, postanowienia, decyzje administracyjne). Warto również zauważyć, że ustawodawca w katalogu otwartym wskazuje szereg orzeczeń, które to określa mianem „rozstrzygnięcia” (art. 339 § 3 k.p.k., art. 495 § 1 k.p.k.), pojmując je jako rozstrzygnięcie w danej sprawie.

„Rozstrzygnięcie” natomiast w wąskim tego słowa znaczeniu, a więc odnoszące się do konkretnych kwestii rozpatrywanych w toku procesu, sformułowane jest w dość licznej grupie przepisów ze wskazaniem, czego właśnie rozstrzygana kwesta dotyczy, np. co do dowodów rzeczowych (art. 342 § 3 k.p.k.), co do powództwa cywilnego (art. 415 § 3 k.p.k., art. 503 § 2 k.p.k.), co do przepadku, zaliczenia tymczasowego aresztowania, zatrzymania lub środków zapobiegawczych wymienionych w art. 276 k.p.k. albo dowodów rzeczowych (art. 420 § 1 k.p.k.), co do winy lub środków karnych (art. 434 § 3 k.p.k., art. 442 § 1 k.p.k.), w przedmiocie kosztów (art. 460 k.p.k., art. 626 § 2 k.p.k.), w przedmiocie wystąpienia właściwego organu sądowego państwa o wydanie orzeczenia, odpowiednio o wydanie dowodów albo o wykonanie wniosku o wykonanie prawomocnego orzeczenia o przepadku (art. 589s § 1 k.p.k.) bądź naprowadzających, że chodzi o każde inne rozstrzygnięcie pozostające w gestii sądu (art. 367 § 1 k.p.k., art. 424 § 2 k.p.k., art. 504 § 1 pkt 5 k.p.k.).

Ciekawe sformułowanie znaleźć można w treści art. 184 § 1 k.p.k. – „rozstrzygnięcie w sprawie”. W konfrontacji z formułą „rozstrzygnięcie sprawy” zdaje się, że właśnie chodzi tu o konkretne zagadnienie występujące w sprawie.

Dla ukazania korelacji występującej między orzeczeniem a rozstrzygnięciem istotne znaczenie ma również treść art. 92 k.p.k., art. 94 § 1 k.p.k. oraz art. 413 § 1 k.p.k.

Artykuł 92 k.p.k. wskazuje, że podstawę orzeczenia może stanowić tylko całościowy obraz okoliczności ujawnionych w postępowaniu, mających znaczenie dla rozstrzygnięcia. Przepis ten dotyczy całego postępowania karnego i wszelkich zapadłych w nim orzeczeń wydawanych w oparciu o materiał dowodowy zebrany w sprawie i odpowiednio udokumentowany w aktach tej sprawy przez każdy uprawniony organ procesowy⁹. Zatem dyrektywy z niego wynikające powinny być przestrzegane w wypadku wydawania przez organy procesowe wszelkich rozstrzygnięć, a więc – jak zauważa Sąd Najwyższy – wyroków, postanowień i zarządzeń¹⁰.

Z art. 92 k.p.k. również można byłoby wyprowadzić wniosek, że rozstrzygnięcie w porównaniu z orzeczeniem będącym rodzajem decyzji ma węższy zakres. Jest zawarte w orzeczeniu i jest jego częścią odnoszącą się do istoty kwestii rozpatrywanej w procesie karnym.

Potwierdzeniem takiego stanowiska jest właśnie treść art. 94 i 413 k.p.k., które enumeratywnie wskazują na niezbędne elementy orzeczeń. Skoro więc każdy wyrok i postanowienie muszą zawierać rozstrzygnięcie sądu, oznacza to, że jest ono ich częścią i odnosi się do rozpatrywanej kwestii. Jest to tzw. sentencja. O treści postanowienia nie decyduje zresztą ani jego część wstępna (określenie przedmiotu postanowienia), ani jego uzasadnienie, lecz sama sentencja (część rozstrzygająca)¹¹. Brak rozstrzygnięcia jest poważnym uchybieniem, które uniemożliwia kontrolę odwoławczą i nawet jeżeli z treści motywów uzasadnienia można byłoby odczytać kierunek rozważań sądu, to pozbawione jest ono prawnego znaczenia, ponieważ funkcją uzasadnienia jest wyłącznie wskazanie przyczyn zapadłego rozstrzygnięcia, a nie dostarczanie przesłanek do ustalania czy rekonstruowania rozstrzygnięcia, które nie zapadło¹².

Relację pojęciową terminów „orzeczenie” i „rozstrzygnięcie” obrazują także przepisy dotyczące postępowania odwoławczego.

Zgodnie z art. 425 k.p.k. od orzeczenia wydanego w pierwszej instancji przysługuje środek odwoławczy, a orzeczenie można zaskarżyć w całości lub w części. Dalej art. 425 § 3 k.p.k. wskazuje, że zaskarżalne są jedynie rozstrzygnięcia naruszające prawa lub szkodzące interesom odwołującego. Z kolei art. 427 § 1 k.p.k. nakazuje, aby odwołujący wskazał zaskarżone rozstrzygnięcie, co zatem oznacza, iż ustawodawca umożliwił zaskarżenie bądź całego orzeczenia,

---

⁹ Postanowienie SN z 6 sierpnia 1998 r., sygn. IV KKN 88/98, „Prokuratura i Prawo OSN” 1999, nr 2, poz. 7.

¹⁰ Wyrok SN z 30 stycznia 2013 r., sygn. III K 173/12, LEX nr 1288691.

¹¹ Postanowienie Sądu Apelacyjnego w Warszawie z 18 sierpnia 2000 r., sygn. II AKz 394/00, „Orzecznictwo Sądów Apelacyjnych” 2001, nr 3, poz. 16.

¹² Postanowienie SN z 9 lutego 2005 r., sygn. II KZ 86/04, LEX nr 146188; postanowienie SN z 16 grudnia 2010 r., sygn. WZ 57/10, „Orzecznictwo Sądu Najwyższego – Izba Karna i Wojskowa” 2011, nr 1, poz. 9.

bądź poszczególnych kwestii w nim zawartych, niosących za sobą negatywne konsekwencje dla odwołującego. Sąd Najwyższy uznał, że ów negatywny interes prawny jako warunek uznania danego skarżącego za uprawnionego do wniesienia środka odwoławczego należy zaś wiązać bezpośrednio z określonym rozstrzygnięciem, a nie z innymi orzeczeniami będącymi konsekwencją procesową, jakie może lub mogło ono wywołać bądź wywołało. Te ostatnie bowiem są odrębnie zaskarżalne¹³.

Jak wskazuje K. Marszał, „całość orzeczenia” może oznaczać całość wyroku, ale także całość rozstrzygnięcia w stosunku do określonego oskarżonego lub przypisanego mu czynu. Jeżeli w procesie występuje jeden oskarżony i jemu przypisany jest jeden czyn, całość wyroku obejmuje wszystkie rozstrzygnięcia w nim zawarte. W procesie złożonym natomiast (podmiotowo, przedmiotowo czy też podmiotowo-przedmiotowo), jeśli zaskarżenie następuje tylko co do niektórych oskarżonych i niektórych zarzucanych im czynów, całość rozstrzygnięcia co do każdego przypisanego w wyroku czynu należy traktować w sposób samodzielny i w stosunku do takiego rozstrzygnięcia można mówić o całości lub części wyroku¹⁴.

W świetle przywołanych przepisów Kodeksu postępowania karnego oraz wyrażonego w doktrynie stanowiska rozstrzygnięciem może być wyrok czy też postanowienie, czyli całościowe rozpoznanie danej kwestii w procesie karnym, a innym razem również rozstrzygnięcie może być łączone z jednym z aspektów tego rozpoznania, np. winą, kwalifikacją prawną czynu, ustaleniami faktycznymi czy karą. W szczególności godne uwagi jest to, że Kodeks postępowania karnego nie używa jakiejś innej ogólnej nazwy na cząstkę rozstrzygnięcia.

Uchwycenie właściwych relacji między pojęciem „orzeczenie” oraz pojęciem „rozstrzygnięcie” na gruncie Kodeksu postępowania karnego może się jednak komplikować.

---

¹³ Postanowienie SN z 15 grudnia 2010 r., sygn. IV KZ 72/10, „Orzecznictwo Sądu Najwyższego w Sprawach Karnych” 2010, nr 1, poz. 2531. W przedmiotowej sprawie, w efekcie opinii obrońcy, ustanowionego w tej sprawie z urzędu dla rozważenia podstaw do wznowienia postępowania, o braku takich podstaw doszło następnie do odmowy przyjęcia osobistego wniosku skazanego o wznowienie i na tę decyzję procesową skarżący żalił się odrębnie do Sądu Najwyższego, gdyż miał w tym interes prawny. Jednak w odniesieniu do postanowienia o przyznaniu owemu obrońcy od Skarbu Państwa wynagrodzenia za wskazaną wyżej opinię żalący się nie ma bezpośrednio interesu prawnego w jej zaskarżeniu. Dotyczy ono bowiem jedynie kosztów związanych z czynnością obrońcy, które ponosi Skarb Państwa, a nie skarżący. To, że jego zdaniem obrońca ten działał na jego niekorzyść, gdyż nie doprowadził do wznowienia procesu, nie ma żadnego znaczenia, gdyż to nie kwestia wznowienia lub niewznowienia postępowania jest teraz przedmiotem rozstrzygnięcia, lecz wynagrodzenie dla adwokata z urzędu, które wchodzi przy tym w ciężar wydatków ponoszonych przez państwo i nigdy nie obciąża wprost żalącego się.

¹⁴ K. Marszał, *Zakres orzekania sądu rewizyjnego w razie zaskarżenia wyroku na niekorzyść oskarżonego*, „Nowe Prawo” 1987, nr 3, s. 15 i n.

Dla kompleksowego ujęcia kwestii terminologicznych dotyczących decyzji procesowych należy bowiem jeszcze zauważyć, że ustawodawca niejednokrotnie posługuje się nie tylko, jak wspomniano wcześniej, pojęciem „orzeczenie” w formie czasownikowej, ale formułą „orzeczenie” w formie rzeczownikowej.

Taka konstrukcja odnosi się w pierwszej kolejności do „orzeczenia” w sposób ogólny, jako decyzji podjętej w rozstrzyganej sprawie. W takim znaczeniu odnaleźć można termin „orzeczenie” w treści kilkudziesięciu przepisów w k.p.k., a rozumiany jest on w świetle tytułu rozdziału 11 k.p.k., a zwłaszcza art. 92 i 93 k.p.k., jako wyrok lub postanowienie. W tej kategorii przepisów odszukać można również „orzeczenie” wraz ze wskazaniem na jego rodzaj, np. orzeczenie kończące postępowanie w danej instancji (art. 63 § 2 k.p.k., art. 72 § 3 k.p.k., art. 157 § 2 k.p.k., art. 251 § 2 k.p.k., art. 419 § 2 k.p.k., art. 521 § 1 i 2 k.p.k., art. 555 k.p.k., art. 607r § 1 pkt 3 k.p.k., art. 626 § 1 k.p.k., art. 634 k.p.k.), orzeczenie skazujące (art. 213 § 2a k.p.k., art. 552 § 2 k.p.k., art. 611ud § 1 k.p.k.), podlegające zaskarżeniu (art. 72 § 3 k.p.k.) czy też podlegające wykonaniu (art. 107 § 1 k.p.k.). Warto w tym miejscu także zauważyć, co potwierdza zaprezentowane stanowisko, że w treści art. 520 § 2 k.p.k. jest mowa o zaskarżaniu przez stronę „orzeczenia”, a z kolei w art. 524 § 1 k.p.k. mowa jest o terminie wniesienia kasacji dla stron od daty doręczenia „orzeczenia” wraz z uzasadnieniem, podczas gdy z dyspozycji art. 519 k.p.k. wynika, że kasacja przysługuje stronom jedynie od prawomocnego „wyroku” sądu odwoławczego kończącego postępowanie.

Istotne jest jednak to, że pojęcie „orzeczenie” w znaczeniu rzeczownikowym użyte zostało również w odniesieniu do oznaczenia poszczególnych kwestii zawartych w „orzeczeniu” rozumianym w znaczeniu, jakim ustawodawca posłużył się w tytule rozdziału 11 k.p.k. i art. 92–93 k.p.k., tj. zarówno do oznaczenia jakiejś części danego orzeczenia, która występuje obok innych rozstrzygnięć, jak i do oznaczenia konkretnej, rozpoznawanej kwestii umieszczonej w orzeczeniu samodzielnie (art. 107 § 2 k.p.k., art. 291 § 3 i 4 k.p.k., art. 543 § 1 k.p.k., art. 553 § 1 k.p.k., art. 626 § 3 k.p.k., art. 635 k.p.k.).

Określenia takie wielokrotnie zostały użyte również w dziale XIII Kodeksu postępowania karnego dotyczącym postępowania w sprawach karnych ze stosunków międzynarodowych (art. 589l § 1 k.p.k., art. 589m § 1 i § 1 pkt 3 k.p.k., art. 589n § 1 k.p.k., art. 589o § 1 k.p.k., art. 589p § 1 i 3 k.p.k., art. 589r § 1 k.p.k., art. 589s § 1 i 3 k.p.k., art. 589u § 1 k.p.k., art. 607e § 3 pkt 1 k.p.k., art. 607p § 1 pkt 3 k.p.k., art. 607r § 1 pkt 3 k.p.k., art. 607zh § 1 k.p.k., art. 611d § 1 i 2 k.p.k., art. 611ff § 1 k.p.k., art. 611fg pkt 12 k.p.k., art. 611fh § 1–4 k.p.k., art. 611fl k.p.k., art. 611ft § 1 k.p.k., art. 611fy § 1 k.p.k., art. 611fw § 1, 2 k.p.k., art. 611fw § 1–3 k.p.k., art. 611fd k.p.k., art. 611fe

§ 2 k.p.k., art. 611tk § 1 pkt 2 k.p.k., art. 611tm § 1 k.p.k., art. 611to § 3 k.p.k., art. 611ua § 3 k.p.k., art. 611ud § 1 k.p.k., art. 611ug § 3 pkt 2 k.p.k.). Przepisy te zawierają termin „orzeczenie” w formie rzeczownikowej z opisem, takim jak „orzeczenie o...”, „orzeczenie wydane w celu...”, „orzeczenie w zakresie...”, „orzeczenie dotyczy...” czy „orzeczenie w przedmiocie...”, bądź wprost wskazują na jego treść, np. „orzeczenie przepadku”. Posłużenie się w tych właśnie przepisach ogólnym sformułowaniem „orzeczenie” związane może być z faktem ujednoczenia pojęć i niekomplikowania tych kwestii z uwagi na występowanie odmiennej terminologii na określenie władczych oświadczeń organu procesowego w obcych językach.

Przypomnieć jeszcze należy, że posłużenie się pojęciem „orzeczenie” w formie czasownikowej w przepisach, które znalazły się w grupie drugiej wskazanej we wcześniejszych rozważaniach, może się odnosić do wybranych kwestii, takich jak dowody rzeczowe (art. 323 § 3 k.p.k.), kary lub inne środki przewidziane w Kodeksie karnym (art. 335 § 1 k.p.k.), środki zabezpieczające (art. 339 § 1 pkt 1 k.p.k.) czy wreszcie kary ograniczenia wolności lub grzywny (art. 500 § 1 k.p.k.).

Na tle przytoczonych unormowań nasuwają się więc dwa spostrzeżenia.

Po pierwsze, należy wyprowadzić wniosek, że pojęcie „orzeczenie”, zarówno użyte w formie rzeczownikowej, jak i czasownikowej, podobnie jak „rozstrzygnięcie” zastosowane zostało w odniesieniu do przesądzenia o poszczególnych kwestiach zawartych w „orzeczeniu” rozumianym w znaczeniu, jakim ustawodawca posłużył się w tytule rozdziału 11 k.p.k. i art. 92–93 k.p.k. Pojęcie „orzeczenie” wskazuje w tym wypadku w istocie na podjęcie, wydanie danego rozstrzygnięcia.

Po drugie, w konfrontacji z przytoczonymi uregulowaniami Kodeksu postępowania karnego zawierającymi „orzeczenie” w formie rzeczownikowej wraz z opisem wskazującym na konkretną kwestię rozpoznawaną w procesie karnym należy wskazać, że „rozstrzygnięcie” w wąskim tego słowa znaczeniu określa tylko część danego orzeczenia – konkretny jego punkt znajdujący się obok innych rozstrzygnięć, podczas gdy termin „orzeczenia” wraz z opisem wskazuje na konkretne orzeczenie, w którym rozstrzygnięto jedną, daną kwestię podlegającą rozpoznaniu.

Odniesienie się organu procesowego w formule decyzji, a dalej orzeczenia czy rozstrzygnięcia może dotyczyć przedmiotu procesu karnego (tj. istoty sprawy) – skazanie (w tym: wina, kwalifikacja prawna, ustalenia faktyczne, sankcje karne), uniewinnienie, warunkowe umorzenie itd., – bądź kwestii wpałkowej (tzw. postępowania incydentalnego), np. postępowania w zakresie wyłączenia sędziego czy o przywrócenie terminu.

Rozstrzygnięcia pozytywne

Chcąc dokonać dalszej klasyfikacji, zauważyć należy, że rozstrzygnięcie zawarte w treści decyzji (orzeczenia) może być pozytywne bądź negatywne. Innymi słowy, będące odpowiedzią „tak” lub „nie” organu procesowego, który ustosunkowuje się do oświadczenia postulującego strony bądź dokonuje czynności z urzędu.

Zaznaczyć jednak należy, że odpowiedź „tak” nie zawsze można identyfikować z korzyścią, a odpowiedź „nie” z ujemnymi skutkami dla strony wnioskującej. Oczywiście, w przeważającej części strona wnioskuje po to, by coś na tym zyskać, ale praktyka pokazuje, że niejednokrotnie w konkretnych sytuacjach procesowych odpowiedź negatywna może być względniejsza dla strony postulującej, a nawet jest przez nią zamierzona (sytuacje tego typu mają na celu głównie stwarzać podstawy do złożenia ewentualnego środka odwoławczego i sformułowania zarzutów, np. zaniechanie przez sąd mimo wniosku obrońcy wezwania biegłego na rozprawę w sytuacji, gdy strona ta deklaruje zamiar zadania mu szeregu pytań w związku z opinią sporządzoną na piśmie, narusza nie tylko dyspozycję art. 170 § k.p.k., ale także stanowi istotne pogwałcenie prawa do obrony). Pamiętać jednak należy, że w kontradiktoryjnym procesie dwie przeciwstawne strony tworzą spór. Zatem to, co jest korzyścią dla jednej strony, zwykle jest negatywne dla drugiej.

Po dokładnej analizie przepisów obecnie obowiązującego Kodeksu postępowania karnego zauważyć można, iż ustawodawca czy to na pozytywne, czy negatywne wyrażenie woli, tj. rozstrzygnięcie danej kwestii przez organ procesowy, używa różnych określeń. Zaznaczyć jednak należy, iż nie posiadają one swojej legalnej definicji, a ich interpretacja możliwa jest dzięki regułom wykładni prawniczej, głównie językowej.

I tak, na pozytywne wyrażenie woli organu procesowego ustawodawca użył w szczególności następujących określeń:

- „uwzględnić” (art. 98 § 3 k.p.k., art. 153 § 3 k.p.k., art. 184 § 6 k.p.k., art. 184 § 7 k.p.k., art. 324 § 2 k.p.k., art. 342 § 3 k.p.k., art. 343 k.p.k., art. 387 k.p.k., art. 415 § 1 k.p.k., art. 416 § 1 k.p.k., art. 434 § 1 k.p.k., art. 436 k.p.k., art. 463 § 1 k.p.k., art. 474a § 3 k.p.k., art. 482 k.p.k., art. 524 § 3 k.p.k., art. 527 § 4 k.p.k., art. 535 § 5 k.p.k., art. 636 k.p.k., art. 634 k.p.k., art. 627 k.p.k.),
- „zezwoić” (art. 73 § 2 k.p.k., art. 157 § 3 k.p.k., art. 180 § 2 k.p.k., art. 285 § 1 k.p.k., art. 318 k.p.k., art. 356 § 2 k.p.k., art. 357 k.p.k., art. 361 § 3 k.p.k., art. 375 § 2 k.p.k., art. 376 § 1 k.p.k., art. 464 § 2 k.p.k.),
- „dopuszczyć” (art. 90 § 3 k.p.k., art. 98 § 3 k.p.k., art. 170 § 4 k.p.k., art. 194 k.p.k., art. 222 § 1 k.p.k., art. 249 § 3 k.p.k., art. 316 § 1 k.p.k., art. 318 k.p.k., art. 352 k.p.k., art. 370 § 2 k.p.k., art. 405 k.p.k., art. 452 § 2 k.p.k., art. 589b § 4 k.p.k.),
- „utrzymać” (art. 264 § 3 k.p.k., art. 328 § 1 k.p.k., art. 344 k.p.k., art. 437 § 1 k.p.k.).

Zwrot „uwzględnić” używany jest przez organ procesowy, gdy przychyliła się on do oświadczenia postulującego strony, a więc przyjmuje jej propozycję i traktuje jako słuszną, a co za tym idzie, zgadza się na dokonanie danej czynności. Zgodnie ze słownikowym znaczeniem „uwzględnić” oznacza „wziąć pod uwagę, mieć na względzie, liczyć się z czymś, zastosować się do czegoś, przychylić się do czegoś”¹⁵ i w takim właśnie znaczeniu termin ten został zastosowany przez ustawodawcę.

Określenie „zezwoić” również nie ma jakiegoś szczególnego, innego niż to rozumiane wprost znaczenia, oznacza bowiem „oficjalnie zgodzić się na coś, przychylić się do czyjejś prośby, pozwolić, przyzwolić na coś, dopuszczać coś”¹⁶. Organ procesowy zatem, będąc gospodarzem procesu karnego, pozwala stronie na dokonanie danej czynności faktycznej, o której ta nie mogła sama zdecydować.

Termin „dopuszczyć” używany jest w kontekście przeprowadzenia dowodu bądź udziału w czynnościach i oznacza tyle co „dać przystęp do czegoś, przystać na coś, nie przeszkodzić czemuś bądź pozwolić, zezwoić”¹⁷. Dopuszczenie przez organ procesowy dowodu w postępowaniu oznacza tym samym, iż będzie on podstawą rozstrzygnięcia, bowiem na bazie wszystkich przeprowadzonych dowodów organ kształtuje swe przekonanie. Nie oznacza to jednak, że organ musi dać wiarę każdemu dowodowi. Po prostu wyraża zgodę na przedstawienie stronie swoich racji, twierdzeń i argumentów.

Sformułowanie „utrzymuje” jest natomiast używane w kontekście środków zapobiegawczych, które organ nadal zamierza stosować, podejmując z urzędu decyzję (art. 344 k.p.k.) przy okazji umorzenia postępowania z powodu niepo czytalności oskarżonego (art. 264 § 3 k.p.k.) albo rozstrzygając z urzędu, czy ustały przesłanki do stosowania tegoż środka, bądź orzeczenia, które jest poddawane kontroli instancyjnej (art. 437 § 1 k.p.k.). W słownikowym znaczeniu oznacza „nie stracić nad kimś panowania, sprawić, że ktoś pozostaje dłużej na jakimś miejscu, zatrzymać kogoś gdzieś na dłużej, przytrzymać, zachować w stanie niezmienionym, należytym”¹⁸. W tym drugim znaczeniu określenie to występuje łącznie ze zwrotem „w mocy”, co oznacza, iż w wyniku przeprowadzonej kontroli organ drugiej instancji stwierdza prawidłowość wydanego rozstrzygnięcia.

W zasadzie, jak wynika z powyższego, wszystkie określenia, jakimi posłużył się ustawodawca dla wyrażenia pozytywnego rozstrzygnięcia, są do siebie podobne. W przypadku ewentualnej omyłki w zastosowaniu tych terminów brak tutaj poważnych konsekwencji poza nieścisłością kodeksową i językową.

---

¹⁵ *Uniwersalny słownik języka polskiego PWN*, t. 4, red. S. Dubisz, Warszawa 2003, s. 1063.

¹⁶ *Ibidem*, t. 5, s. 650.

¹⁷ *Ibidem*, t. 1, s. 667.

¹⁸ *Ibidem*, t. 4, s. 1051.

Rozstrzygnięcia negatywne

Jeśli chodzi natomiast o sposoby ujemnego wyrażenia woli organu procesowego, to ustawodawca użył następujących określeń, a to:

- „pozostawić bez rozpoznania” (art. 41 § 2 k.p.k., art. 63 § 2 k.p.k., art. 65 § 3 k.p.k., art. 153 § 4 k.p.k., art. 383 k.p.k., art. 415 § 2 i 3 k.p.k., art. 416 § 1 k.p.k., art. 430 § 1 k.p.k., art. 432, art. 503 § 2 k.p.k., art. 506 § 4 k.p.k., art. 531 § 1 k.p.k., art. 547 § 1 k.p.k., art. 550 § 3 k.p.k., art. 560 § 2 k.p.k., art. 566 k.p.k.),
- „odmówić” (art. 65 § 1 k.p.k., art. 87 § 3 k.p.k., art. 126 § 3 k.p.k., art. 127 k.p.k., art. 155 § 1 k.p.k., art. 156 § 5a k.p.k., art. 157 § 3 k.p.k., art. 176 § 1 k.p.k., art. 179 § 2 k.p.k., art. 284 § 2 k.p.k., art. 305 § 1 k.p.k., art. 315 § 2 k.p.k., art. 317 § 2 k.p.k., art. 422 § 3 k.p.k., art. 429 § 1 k.p.k., art. 453 § 3 k.p.k., art. 462 § 2 k.p.k., art. 506 § 2 k.p.k., art. 517d § 2 k.p.k., art. 530 § 2 k.p.k., art. 588 § 2 i 3 k.p.k., art. 589m § 1 i 2 k.p.k., art. 589t § 2 k.p.k., art. 604 § 2 k.p.k., art. 607p § 1 k.p.k., art. 607r § 1 i 3 k.p.k., art. 607s § 2 k.p.k., art. 607zk § 1 i 3 k.p.k., art. 611fg k.p.k., art. 611fw § 1, 2 i 3 k.p.k., art. 611fzb § 4 k.p.k., art. 611n k.p.k., art. 611o § 2 k.p.k., art. 611tk § 1 i 3 k.p.k., art. 611ug § 1 i 3 k.p.k., art. 658 § 1 k.p.k.),
- „uznać za bezskuteczne” (art. 120 § 2 k.p.k., art. 122 § 1 k.p.k.),
- „oddalić” (art. 170 § 1 k.p.k., art. 415 § 1 k.p.k., art. 535 § 3 k.p.k., art. 537 § 1 k.p.k., art. 547 § 1 k.p.k.),
- „pozostawić bez dalszego biegu” (art. 564 § 1 k.p.k., art. 564 § 3 k.p.k.).

Zwrot „pozostawić bez rozpoznania” pojawia się w dość licznej grupie przepisów. Stosując interpretację językową, należałoby go wyjaśnić jako „nie badać, nie rozpatrywać”¹⁹. Termin ten znajduje zastosowanie, gdy uczestnik procesu nie spełni wymaganych ustawowych przesłanek, np. zawnioskuje po upływie terminu, nie ma legitymacji czynnej, cofnie wniesiony wniosek bądź z uwagi na zaistniałą sytuację procesową sąd nie ma faktycznej możliwości ustosunkować się do wystosowanego postulatu. Omawiane wyrażenie oznacza, że dany wniosek uczestnika postępowania nie zostanie przez sędziego rozstrzygnięty pod kątem merytorycznym, choć aby organ doszedł do takiego wniosku, musi przeprowadzić jego wstępną, formalną kontrolę.

Zwrócić należy ponadto uwagę, że termin ten występuje w dwóch sformułowaniach: „wniosek (...) pozostawia się bez rozpoznania” oraz „sąd (...) pozostawia bez rozpoznania”. Różnica ta wywołała w doktrynie i orzecznictwie rozważania na temat organu procesowego uprawnionego do wydania decyzji o pozostawieniu wniosku bez rozpoznania oraz formy tej decyzji. Sąd Najwyższy zajął się niniejszą kwestią przy okazji rozpatrywania zagadnienia prawnego doty-

¹⁹ *Ibidem*, s. 177 – „rozpoznać” – „badać, rozpatrywać”.

czącego wniosku strony o wyłączenie sędziego. Zgodnie z jego stanowiskiem w braku wskazania co do formy decyzji istnieje podstawa do odwołania się do treści art. 93 § 2 k.p.k. Zgodnie z jego dyspozycją, jeśli ustawa nie wymaga wydania postanowienia, prezes sądu, przewodniczący wydziału, przewodniczący składu orzekającego albo upoważniony sędzia wydają zarządzenia. W rozpatrywanym jednakże przez Sąd Najwyższy przypadku wskazana w art. 41 § 2 k.p.k. treść decyzji uzasadnia odwołanie się do pozostałych przepisów Kodeksu postępowania karnego odnoszących się do rozstrzygnięcia o „pozostawieniu bez rozpoznania”. Z przepisów tych, poza art. 153 § 4 k.p.k., wynika, że ustawodawca wymienia „sąd” jako organ wydający taką decyzję albo wskazuje, że taka decyzja zapada w formie postanowienia. Przywołać tu należy przepisy dotyczące powództwa cywilnego (np. art. 63 § 2 k.p.k., art. 65 § 3 k.p.k.), a zwłaszcza art. 383 k.p.k., w którym to analogicznie, jak w sytuacji opisanej w art. 41 § 2 k.p.k., niedotrzymanie terminu związanego z otwarciem przewodu sądowego powoduje, że sąd pozostawia powództwo cywilne bez rozpoznania. Zwrócić uwagę należy również na przepisy dotyczące postępowania odwoławczego – art. 430 § 1 k.p.k. i art. 432 k.p.k., postępowania kasacyjnego – art. 531 k.p.k., postępowania o wznowienie postępowania – art. 547 § 1 k.p.k., postępowania w przedmiocie podjęcia postępowania warunkowo umorzonego – art. 550 § 3 k.p.k. czy postępowania o ułaskawienie – art. 560 § 2 k.p.k. i art. 566 k.p.k. Odwołanie się do wskazanych norm poprzez wykładnię systemową daje podstawę do ogólnego stwierdzenia, że rozstrzygnięcie o pozostawieniu bez rozpoznania ustawodawca powierzył sądowi. Za przyjęciem takiego rozwiązania przemawia także wykładnia funkcjonalna²⁰.

Należy również zauważyć, że pozostawienie pisma bez rozpoznania niekoniecznie musi wynikać z treści przepisu. Zgodnie np. z postanowieniem Sądu Najwyższego²¹ skoro termin wskazany w art. 120 § 1 k.p.k. jest terminem prekluzyjnym i jego przywrócenie jest niedopuszczalne bez względu na przyczyny, jakie legły u podstaw jego niedotrzymania, to złożony w tym przedmiocie wniosek o przywrócenie terminu – w sytuacji, gdy został skierowany na posiedzenie sądu – należy pozostawić bez rozpoznania.

Następne sformułowanie, „odmawia”, zawiera w sobie najbardziej liczna grupa przepisów. Znaczenie tego terminu, skoro został on użyty przez ustawodawcę w tak wielu przypadkach, zdaje się powszechne, rozumiane wprost. Zgodnie więc ze słownikową definicją „odmówić” oznacza „nie zgodzić się na spełnienie czyjejś prośby, propozycji lub czyjegoś żądania”²². W procesie karnym odmowa ma więc

---

²⁰ Postanowienie SN z 21 lipca 2011 r., sygn. I KZP 6/11, „Orzecznictwo Sądu Najwyższego – Izba Karna i Wojskowa” 2011, nr 8, poz. 66 z krytyczną glosą D. Wysockiego, „Orzecznictwo Sądów Polskich” 2012, z. 3, s. 33.

²¹ Postanowienie SN z 6 kwietnia 2006 r., sygn. I KZ 12/06, LEX nr 182952.

²² *Uniwersalny słownik języka polskiego...*, t. 3, s. 118.

miejsce, kiedy organ procesowy po merytorycznym rozpoznaniu danego wniosku uczestnika procesu nie wyraża zgody na postulat w nim zawarty. Co istotne jednak, sąd przy podejmowaniu takiej decyzji nie dysponuje pełną dowolnością. Po pierwsze, zastosowanie znajdzie tu ogólna reguła zawarta w art. 7 k.p.k., zgodnie z którą organy postępowania kształtują swe przekonanie na podstawie wszystkich przeprowadzonych dowodów ocenianych swobodnie z uwzględnieniem zasad prawidłowego rozumowania oraz wskazań wiedzy i doświadczenia życiowego. Po drugie, część przepisów zawiera konkretne przesłanki, w przypadku których zaistnienia organ jest albo zobligowany wydać odmowną decyzję, albo wręcz nie może jej wydać, np. art. 65 § 1 k.p.k., art. 157 § 3 k.p.k. Odmowa sądu przyjmuje formę postanowienia bądź zarządzenia.

Następną negatywną formą wypowiedzi organu procesowego jest „uznanie za bezskuteczne”. „Bezskuteczność” oznacza „nieprzyniesienie pożądaných rezultatów, daremność, bezowocność”²³. I choć przypadków, kiedy postulat uczestnika procesu nie wywołuje skutków prawnych, jest więcej, to termin „bezskuteczność” został użyty wprost za ledwie w dwóch przepisach – art. 120 § 2 k.p.k. i art. 122 § 1 k.p.k. Należy jednak zaznaczyć, że chodzi tutaj o bezskuteczność prawną, a nie o faktyczną niemożność wykonania decyzji.

Bezskuteczność uznawana jest w doktrynie jako sankcja procesowa z powodu niedopełnienia określonych obowiązków lub niespełnienia przesłanek czynności procesowej²⁴. Uznanie pisma za bezskuteczne sprawia, że nie wywołuje ono skutków prawnych, które ustawa wiąże z wniesieniem go. Wniosek taki nie rodzi żadnych skutków prawnych, jakby nie został złożony²⁵. Zatem uznanie wniosku o przywrócenie terminu za bezskuteczny nie może być utożsamiane z odmową przywrócenia terminu. Podjęcie decyzji o odmowie bądź przywróceniu terminu należy do wyłącznej kompetencji sądu (art. 126 § 2 k.p.k.) i może nastąpić dopiero wtedy, gdy spełnione są warunki do merytorycznego rozpoznania wniosku, a więc wówczas, gdy został on skutecznie wniesiony. Ustawowy zwrot o uznaniu pisma „za bezskuteczne” oznacza bowiem, że pismo nie wywołuje skutku, jaki jest z nim związany, w razie nieuzupełnienia braku w terminie, czyli nie może zainicjować postępowania, któremu początek daje dopiero skuteczne wniesienie pisma procesowego²⁶. Bezskuteczność stwierdza się już w trakcie formalnej kontroli pisma. Nie jest tu konieczne wydanie postanowienia, wystarczające jest wydanie zarządzenia o uznaniu pisma za bezskuteczne²⁷.

---

²³ *Ibidem*, t. 1, s. 239.

²⁴ S. Waltoś, *op. cit.*, s. 56.

²⁵ Postanowienie Sądu Apelacyjnego w Krakowie z 16 stycznia 2002 r., sygn. II AKz 495/01, „Krakowskie Zeszyty Sądowe” 2002, z. 1, poz. 20.

²⁶ Postanowienie SN z 24 października 2001 r., sygn. IV KZ 59/01, „Orzecznictwo Sądu Najwyższego – Izba Karna i Wojskowa” 2002, nr 1–2, poz. 11.

²⁷ *Kodeks postępowania karnego. Tom I. Komentarz do artykułów 1–296*, red. P. Hofmański, Warszawa 2007, s. 630–631.

Kolejny termin wyrażający negatywną decyzję organu procesowego to „oddalić”. Jest on przeciwieństwem terminu „uwzględnić” oraz „dopuszczyć” w przypadku wniosku dowodowego.

Zgodnie ze słownikowym rozumieniem sformułowanie to oznacza „nie uwzględnić czyichś żądań, pretensji itp.”²⁸. Na gruncie procesu karnego kwestia ta kształtuje się w następujący sposób: wniosek strony po pozytywnym przejściu przez formalną kontrolę zostaje przyjęty do merytorycznego rozpoznania, następnie jeżeli w toku sprawy organ procesowy nabierze przekonania, iż przedmiotowy wniosek strony jest bezzasadny i nie zasługuje na uwzględnienie, to orzeknie o jego oddaleniu. Należy więc uznać, że oddalenie pisma strony następuje z przyczyn materialnoprawnych.

Nieco odmienny charakter w tym zakresie ma kwestia oddalenia wniosku dowodowego, organ procesowy jest bowiem związany dyspozycją art. 170 k.p.k., a przepis ten zawiera zamknięty katalog podstaw prawnych dla oddalenia wniosku dowodowego. Rozszerzanie tych podstaw jest niedopuszczalne, gdyż ograniczałoby prawa stron do wpływania na rodzaj materiału dowodowego, który powinien być zebrany w sprawie, i utrudniałoby wykrycie prawdy materialnej²⁹. Skoro więc art. 170 k.p.k. jest przepisem o charakterze wyjątkowym w stosunku do zasady określonej w art. 167 k.p.k. nakazującej sądowi przeprowadzanie dowodów, to do oddalenia wniosków dowodowych stron może dojść tylko i wyłącznie wówczas, gdy spełniona jest któraś z przesłanek wymienionych w art. 170 k.p.k. Brak podstawy prawnej wymienionej w art. 170 k.p.k. oznacza tym samym konieczność i obowiązek przeprowadzenia dowodu³⁰. Zatem organ procesowy, oddalając wniosek dowodowy, co prawda nadal orzeka o jego bezzasadności, to jednak w tym przypadku kieruje się nie tyle zasadami prawidłowego rozumowania, wskazaniem wiedzy i doświadczeniem życiowym przy jego merytorycznym rozpoznawaniu, co taksatywnie wymienionymi w art. 170 k.p.k. przesłankami oddalenia wniosku dowodowego.

Istotnym skutkiem, jaki niesie za sobą oddalenie w przypadku powództwa cywilnego, jest fakt, iż orzeczenie takie korzysta z przymiotu *res iudicata*. Jeżeli bowiem sąd karny oddalił powództwo cywilne nawet w części, to w tym zakresie stwarza to powagę rzeczy osądzonej i nie może ono być ponownie docho-

---

²⁸ *Uniwersalny słownik języka...*, t. 3, s. 91.

²⁹ Wyrok SN z 5 marca 1979 r., sygn. II KR 30/79, „Orzecznictwo Sądu Najwyższego – Wydawnictwo Prokuratury Generalnej” 1979, nr 8–9, poz. 119; wyrok SN z 28 lipca 1980 r., sygn. III KR 223/80, „Orzecznictwo Sądu Najwyższego – Wydawnictwo Prokuratury Generalnej” 1981, nr 2, poz. 26; wyrok SN z 8 października 1996 r., sygn. IV KKN 90/96, „Prokuratura i Prawo OSN” 1997, nr 4, poz. 9.

³⁰ Wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z 24 lutego 2012 r., sygn. II AKa 521/11, „Kra-kowskie Zeszyty Sądowe” 2012, z. 7–8, poz. 97.

dzone w postępowaniu cywilnym, gdyż z powołaniem się na przepis art. 199 § 1 pkt 2 k.p.c. pozew taki zostanie odrzucony³¹.

Na tle niniejszych rozważań w odniesieniu do kasacji można ponadto przytoczyć stanowisko Sądu Najwyższego, który uznał, że formuła „oddala kasację” koresponduje tak z charakterem orzeczeń, od których wnoszone są skargi kasacyjne, jak i z ustawowo określoną konsekwencją negatywnego wyniku kontroli kasacyjnej. Jest bowiem oczywiste, że samo zaskarżenie w trybie kasacji prawomocnego orzeczenia nie wznosi jego prawomocności. Dlatego też pozbawione racji normatywnych byłoby używanie w wypadku stwierdzenia niezasadności zarzutów podniesionych w skardze kasacyjnej (a nadto niestwierdzenia uchybień wymienionych w art. 439 k.p.k., a obecnie także art. 455 k.p.k.) formuły o „utrzymaniu w mocy zaskarżonego orzeczenia”³².

Ostatnią już negatywną formą procesowego rozstrzygnięcia wskazaną w niniejszym artykule jest „pozostawienie bez dalszego biegu”. Ustawodawca posłużył się nim zaledwie dwukrotnie, w art. 564 § 1 i 3 k.p.k., w odniesieniu do instytucji ułaskawienia. Chcąc wytłumaczyć treść wspomnianej formuły, uznać należałoby, że po przyjęciu pisma do jego merytorycznego rozpoznania okazało się, że w toku zaistniałej sytuacji procesowej nie może zostać ono ostatecznie rozstrzygnięte, a co za tym idzie – wywołać skutków prawnych, gdyż zostało zatrzymane na pewnym etapie postępowania. W kwestii postępowania ułaskawieniowego komentowany zwrot ma szersze znaczenie, konsekwencją bowiem wydania przez sąd pozytywnej opinii dotyczącej skazanego ubiegającego się o ułaskawienie jest wydanie przez sąd postanowienia – o nadaniu sprawie dalszego biegu, a więc o przekazaniu sprawy wraz z opinią Prokuratorowi Generalnemu. Stąd też efektem opinii negatywnej jest odwrotna forma – postanowienie o pozostawieniu prośby bez dalszego biegu, o ile nie orzekał w tej sprawie sąd odwoławczy (art. 564 § 1 k.p.k.).

Dla ukazania, jak istotne znaczenie ma zwrot „o pozostawieniu bez dalszego biegu”, niech posłuży przykładowa sytuacja, gdy prośba skazanego o ułaskawienie po wydaniu w jej przedmiocie opinii negatywnej przez pomyłkę uznana zostałaby za bezskuteczną. Jak już wyżej wykazano, uznać należałoby bowiem, że w tym przypadku prośbę tę traktuje się tak, jakby nie została ona nigdy złożona, a tego z kolei nie można by było pogodzić z dyspozycją art. 566 k.p.k., gdyż nie obowiązywałby tu żaden termin do wniesienia ponownej prośby o ułaskawienie.

W tym miejscu należy zaznaczyć, że poza oddaleniem formy te odnoszą się do rozstrzygnięć formalnych wypadkowych.

---

³¹ Wyrok SN z 11 września 1974 r., sygn. I KR 66/74, „Orzecznictwo Sądu Najwyższego – Izba Karna i Wojskowa” 1975, nr 1, poz. 11.

³² Wyrok SN z 5 lutego 1997 r., sygn. V KKN 113/96, „Orzecznictwo Sądu Najwyższego – Izba Karna i Wojskowa” 1997, nr 5–6, poz. 53.

Podsumowanie

Podsumowując, w pierwszej kolejności należy podkreślić, że ustawodawca intencjonalnie posługuje się w tekście ustawy karnoprosesowej sformułowaniami określającymi imperatywne oświadczenia organu procesowego.

Należy ponadto zaznaczyć, że jak wynika z analizy omówionych wyżej zwrotów, na wyrażenie przez organ procesowy pozytywnej bądź negatywnej decyzji w odniesieniu do wniosków, pism czy próśb wnoszonych przez uczestników procesu zakres pojęciowy rozstrzygnięć pozytywnych jest w zasadzie jednakowy. W przypadku natomiast negatywnych rozstrzygnięć żadne z użytych w przepisach sformułowań nie jest przypadkowe. Ustawodawca umiejętnie użył wielorakich form na określenie rozlicznych sytuacji procesowych, które wstępnie wydają się oznaczać to samo, ale po dokładnej dedukcji prowadzą do różnorodnych wniosków i niosą za sobą różne konsekwencje.

Streszczenie

W artykule zawarto uwagi na temat nomenklatury użytej przez ustawodawcę w Kodeksie postępowania karnego na określenie oświadczeń władczych organu procesowego.

W rozważaniach skoncentrowano się na znaczeniu kluczowych pojęć oznaczających imperatywne oświadczenia organu procesowego, takich jak „decyzja”, „orzeczenie” i „rozstrzygnięcie”. Wskazano także na treść pozytywnych oraz negatywnych rozstrzygnięć narzuconą przez Kodeks postępowania karnego. Ocenione zostały ponadto konsekwencje procesowe w przypadku zawarcia przez organ procesowy w danej decyzji procesowej innej treści rozstrzygnięcia niż ta wynikająca z ustawy.

Celem niniejszej publikacji była próba odpowiedzi na pytanie, jakie znaczenie ma terminologia, którą posłużył się ustawodawca na określenie władczych oświadczeń organu procesowego, a także jakie konsekwencje niesłaby za sobą dowolność organu procesowego w stosowaniu wprowadzonej przez ustawodawcę nomenklatury.

Słowa kluczowe: oświadczenie, decyzja procesowa, orzeczenie, rozstrzygnięcie.

DECISIONS, RULING AND SETTLEMENT IN A CRIMINAL LAW – FEW COMMENTS ON TERMINOLOGY

Summary

The article includes comments on the nomenclature used by the legislature body in the Code of Criminal Law to determine authoritative statements of judicial body. The discussion focused on the meaning of key terms of judicial body such as „decision”, „ruling” and „settlement”. It also indicated the content of positive and negative settlements by the Code of Criminal

Law. Moreover, it assessed the consequences in case if a court decision was different to the one resulting from the act.

The purpose of this publication was an attempt to answer the question on the importance of terminology which the legislature body used to determine executive statements of judicial bodies and what consequences would bear a flexibility for a judicial body in application of the process introduced by the legislature nomenclature.

Keywords: statement, court decision, ruling, settlement.